

Študijná príručka: Misia Konštantína a Metoda

Táto príručka je navrhnutá na preskúmanie a upevnenie vedomostí o misii svätého Konštantína a Metoda na Veľkej Morave na základe poskytnutých historických textov. Obsahuje kvíz s krátkymi odpoveďami, kľúč správnych odpovedí, námety na eseje a slovník kľúčových pojmov.

Kvíz na overenie vedomostí

Odpovedzte na nasledujúce otázky stručne, v rozsahu 2-3 viet, s využitím informácií z textu.

1. Aké boli hlavné dôvody, pre ktoré knieža Rastislav pozval na Veľkú Moravu misiu z Byzantskej ríše?
2. Aký kľúčový prínos mal Konštantín pre slovanské národy ešte pred príchodom na Veľkú Moravu v roku 863?
3. Kto boli „trojjazyčníci“ a aký bol výsledok dišputy s Konštantínom v Benátkach?
4. Prečo pápež Hadrián II. slávnostne privítal solúnskych bratov v Ríme a aké rozhodnutie prijal ohľadom ich práce?
5. Čo sa stalo s Konštantínom v Ríme a aké meno prijal pred svojou smrťou v roku 869?
6. Opíšte kariéru arcibiskupa Metoda po Konštantínovej smrti, vrátane jeho zajatia Frankmi.
7. Kto bol nitriansky biskup Wiching a aký bol jeho vzťah k Metodovi?
8. Čo sa stalo so slovanskou bohoslužbou a Metodovými žiakmi po jeho smrti v roku 885?
9. Podľa mnicha Chrabra, ako sa Slovania dorozumievali a zapisovali svoju reč pred príchodom kresťanstva a vytvorením hlaholiky?
10. Aké významné literárne diela sú spojené s Konštantínom a Metodom?

Kľúč správnych odpovedí

1. Knieža Rastislav sa usiloval zachovať nezávislosť Veľkej Moravy od Franskej ríše a vytvoriť samostatnú cirkevnú organizáciu. Chcel tak čeliť vplyvu franských kňazov, ktorí sa snažili pripútať Veľkú Moravu k Frankom. Misia z Byzancie mala pomôcť vybudovať túto nezávislú cirkevnú štruktúru s bohoslužbami v domácom jazyku.
2. Ešte pred odchodom na Veľkú Moravu Konštantín zostavil prvé slovanské písmo, hlaholiku, ktorú vytvoril z malých písmen gréckej abecedy. Zároveň do slovanského bohoslužobného jazyka, vychádzajúceho z macedónskeho slovanského nárečia, preložil omšové knihy a modlitby.
3. Trojjazyčníci boli zástancovia názoru, že Božie slovo sa smie hlásať iba v troch jazykoch: latinskom, gréckom a hebrejskom. Konštantín počas dišputy v Benátkach na jeseň roku 867 tieto názory úspešne a ľahko vyvrátil, čím obhájil právo Slovanov na vlastný liturgický jazyk.
4. Pápež Hadrián II. pripravil bratom slávnostné privítanie, pretože do Ríma priniesli ostatky mučeníka sv. Klementa. Po preskúmaní schválil slovanské bohoslužobné knihy, čo bolo kľúčové pre legitimitu ich misie, a vysvätil Metoda za kňaza.
5. Koncom roka 868 Konštantín v Ríme ochorel. V predtuche smrti vstúpil do kláštora, kde prijal rehoľné meno Cyril, a v roku 869 zomrel. Pred smrťou požiadal Metoda, aby pokračoval v začatom diele na Veľkej Morave.
6. Metod bol pápežom vysvätený za arcibiskupa moravsko-panónskej cirkevnej provincie. Pri ceste z Ríma ho však v Panónii zajali Frankovia a viac ako dva roky ho väznili. Po prepustení sa v roku 873 ujal správy veľkomoravskej cirkvi a dokončil preklad biblických textov.
7. Wiching bol nitriansky biskup, ktorý neustále sponchyňoval činnosť arcibiskupa Metoda a strpčoval mu život. Predstavoval opozíciu voči slovanskej liturgii, pričom Svätopluk uprednostňoval latinských kňazov.
8. Po Metodovej smrti bola slovanská bohoslužba zakázaná a jeho žiaci boli z krajiny vyhnaní. Našli útočisko na Balkáne, kde upravili hlaholiku na cyriliku a ďalej šírili slovanskú liturgiu. Na Veľkej Morave sa znova presadila latinská bohoslužba.

9. Podľa mnícha Chrabra Slovania, kým boli pohania, nemali knihy ani písmo. Dorozumievali sa a čítali pomocou kresieb a zárezov. Po pokrstení sa snažili zapisovať svoju reč latinskými a gréckymi písmenami, avšak bez potrebnej úpravy pre slovanský jazyk.
10. Konštantín je autorom básne *Proglas* (predslov k evanjeliu) a *Chersonskej legendy*. Metod je autorom veľkomoravského zákonníka a kázne *Napomenutie vladárom*. Významnou literárnou pamiatkou o Konštantínovom živote je *Život Konštantína*.

Otázky na esej

Zamyslite sa a napíšte úvahu na jednu z nasledujúcich tém. Vaše odpovede nie sú súčasťou tejto príručky.

1. Analyzujte politické a náboženské motivácie kniežaťa Rastislava pri pozvaní byzantskej misie na Veľkú Moravu a porovnajte ich s cieľmi byzantského cisára Michala III.
2. Diskutujte o význame vytvorenia hlaholiky a prekladu liturgických textov do slovanského jazyka pre kultúrny, náboženský a národný vývoj Slovanov.
3. Porovnajte úlohy a prínosy Konštantína (Cyrila) a Metoda v úspechu ich spoločnej misie a zhodnoťte, ako sa ich činnosť dopĺňala.
4. Vysvetlite konflikt medzi zástancami slovanskej a latinskej liturgie na Veľkej Morave, vrátane kľúčových postáv (Metod, Wiching, Svätopluk) a jeho dôsledkov po Metodovej smrti.
5. Na základe textu mnícha Chrabra zhodnoťte argumenty, ktoré používa na obhajobu svätosti a dôležitosti slovanského písma v porovnaní s gréckym a latinským písmom.

Slovník kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
arcibiskup	Najvyšší predstaviteľ cirkevnej provincie. Metod bol arcibiskup moravsko-panónskej cirkevnej provincie.
azbuka	Písmo, ktoré je dnes známe ako cyrilika. Vzniklo úpravou hlaholiky Metodovými žiakmi na Balkáne.
Byzantská ríša	Východorímska ríša, z ktorej pochádzali Konštantín a Metod. Jej cisár Michal III. ich vyslal na Veľkú Moravu.
cyrilika	Písmo upravené z hlaholiky Metodovými žiakmi po ich vyhnaní z Veľkej Moravy.
dišputa	Rozhovor o odbornej téme, učená vedecká rozprava. Príkladom je dišputa s trojjazyčníkmi v Benátkach.

Franská ríša	Ríša, ktorej politickému a cirkevnému vplyvu sa snažilo knieža Rastislav na Veľkej Morave brániť.
Gorazd	Kňaz domáceho pôvodu, ktorého si Metod pred svojou smrťou vyhliadol za svojho nástupcu.
hlaholika	Prvé slovanské písmo, ktoré zostavil Konštantín z malých písmen gréckej abecedy.
kristianizácia	Proces šírenia a prijímania kresťanstva, ktorý chcel knieža Rastislav dokončiť vo svojej krajine.
misia	Poslanie s cieľom šírenia viery alebo plnenia diplomatickej úlohy. V tomto kontexte misia Konštantína a Metoda.
mučeník	Osoba, ktorá bola umučená alebo zomrela pre svoju vieru. Bratia priniesli do Ríma ostatky sv. Klementa.
Proglas	Báseň napísaná Konštantínom, ktorá slúži ako predslov k prekladu evanjelií do slovanského jazyka.
slovanský liturgický jazyk	Bohoslužobný jazyk vytvorený na základe macedónskeho slovanského nárečia, do ktorého boli preložené bohoslužobné knihy.
Solún	Byzantské mesto (dnešné grécke Thessaloniki), odkiaľ pochádzali bratia Konštantín a Metod.
trojjazyčníci	Zástancovia názoru, že Božie slovo možno hlásať iba v troch jazykoch: latinskom, gréckom a hebrejskom.
Veľká Morava	Slovanský štátny útvar v strednej Európe, kde pôsobili Konštantín a Metod na pozvanie kniežaťa Rastislava.

Wiching

Nitriansky biskup, odporca Metoda a slovanskej liturgie. Neustále spochybňoval Metodovu činnosť.